Knowledge
Research
Education
Conference
2017

Výstupy z pracovních skupin

Kateřina Cidlinská, Eva Hnátková

SK:>RVŠ
STUDENTSKÁ KOMORA RADY VYSOKÝCH ŠKOL
STUDENT CHAMBER OF THE COUNCIL OF HEIs

CAD
ČESKÁ ASOCIACE DOKTORANDEK A DOKTORANDŮ

eurodoc
The European Council of Doctoral Candidates and Junior Researchers

Pracovní skupiny

Knowledge Research Education Conference 2017

Status doktorandů a mladých vědeckých pracovníků a finanční ohodnocení jejich práce

- **Kateřina Cidlinská** (SOÚ AV ČR, FSV UK, ČAD)
- **Petr Baierl** (FF ZČU, VOS – předseda)

Kvalita doktorského studia a uplatnění jejich absolventů

- **Eva Hnátková** (UTB, SK RVŠ – členka Komise pro doktorské studium, EURODOC)
- **Blanka Pančíková** (VŠCHT, SK RVŠ – předsedkyně Komise pro doktorské studium)
- **Zuzana Ringlerová** (MUNI)

Mobilita doktorandů a mladých vědeckých pracovníků (mezinárodní, oborová a mezisektorová)

- **Kamila Etchegoyen Rosolová** (Centrum akademického psaní ÚJČ AV ČR)
- **Martin Víta** (ResearchJobs.cz, Fakulta informatiky MU)

Status a finance doktorandů

Doktorand – začínající vědecký pracovník

Knowledge Research Education Conference 2017

Charta a Kodex EK – doporučení přistupovat k doktorandům jako k začínajícím vědeckým pracovníkům

Přístup ČR k Chartě a Kodexu (20016)
MŠMT, ČKR, RVŠ, AV ČR a RVVI vyjádřily souhlas s tímto doporučením EK

„bude-li to potřeba, zapracují do svých koncepcí taková implementační opatření, specifická pro příslušný sektor, která budou v určitém prostředí konkrétním způsobem naplňovat obsah Charty a Kodexu, a doporučí organizacím, jimž jsou zřizovateli, aby zajistily relevantní realizaci těchto dokumentů v rámci své působnosti.“

„se zavazují k respektování a prosazování Evropské charty pro výzkumné pracovníky a Kodexu chování pro přijímání výzkumných pracovníků.“

Doktorand – začínající vědecký pracovník

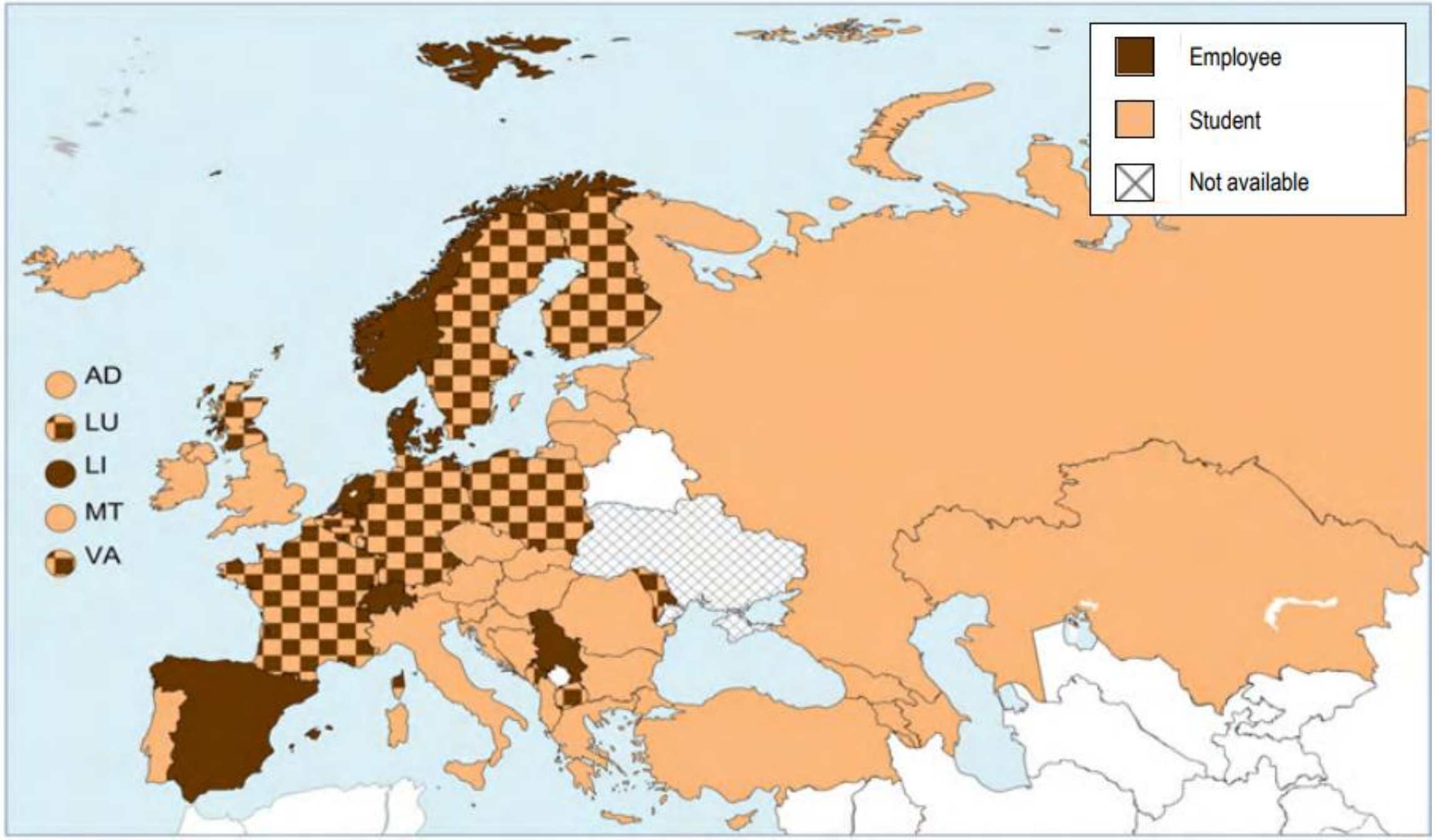
Knowledge Research Education Conference 2017

Tzv. Salzburské principy

The Salzburg Principles for doctoral education in the European Higher Education Area

- **Přijaté v rámci Boloňského procesu Evropskou asociací univerzit** (EUA, 2005, 2010, 2016), **jejímiž členy jsou i české univerzity**, včetně těch, které mají zastoupení v ČKR (rektor UK Tomáš Zima je členem „Council EUA“, rektorka VŠE Hana Machková je členkou „Board EUA“)

  „4. Doctoral candidates as early stage researchers: should be recognized as professionals – with commensurate rights - who make a key contribution to the creation of new knowledge.

Source: BFUG questionnaire.

Doktorand – začínající vědecký pracovník

Knowledge Research Education Conference 2017

Podmínka postavení doktorandů jako začínajících vědeckých pracovníků

= (i) zaměstnanecký status

(Pouze) studentský status má tyto negativní dopady:

- Nejasná představa o rozdílu mezi doktorandy a studenty nižších stupňů VŠ studia
- Negativní společenský obraz příživníků – veřejnost nechápe, proč by měla „studentům“ platit za „studium“; veřejnost nechápe, že doktorandi dělají výzkumnou práci
- Negativní dopady na rozvoj profesní identity doktorandů
- Absence prestiže → negativní dopad na nadšení doktorandů + neatraktivita pro talentované magisterské studenty
- Nejasné vymezení povinností a práv doktorandů → prostor pro vykořisťování institucemi a/nebo školiteli

Preferovaný status a jeho výhody

Knowledge Research Education Conference 2017

Zaměstnanec se studentskými specifiky

Studentská specifika:

- **Právo na odborné vedení**
  - na školitelův čas
  - na opatření pro začleňování do vědecké komunity (konzultace, semináře, kurzy; zásadní hl. v SSH, kde doktorandi nebývají součástí širších projektových týmů jako ve STEM)
  - právo obhájit dizertaci a získat doktorát dříve, když má doktorand potřebné výsledky
- **Právo institucí na příspěvek za školení/průpravu** (training) **doktoranda** (část příjmu doktoranda pokryta dotací z MŠMT)

Důvody preference zaměstnaneckého statusu

Knowledge Research Education Conference 2017

Jasné vymezení práv a povinností

Výhodné pro doktorandy i pro instituce

- prevence vykořisťování/zneužívání doktorandů institucemi a školiteli (např. dělání si z doktorandů laboranty a sekretářky)
- pro instituce snadnější požadovat plnění povinností na základě pracovní smlouvy
- pro instituce snadnější ukončit spolupráci s nepracujícím doktorandem (neutrácení finančních prostředků na „mrtvé“ duše)

Zaměstnanecký status

Knowledge Research Education Conference 2017

- **Zajistí zvýšení úspěšnosti doktorandů a získání doktorátu v zákonem stanovené řádné době**

- **Jasně vymezená agenda doktorandů** – hlavní povinnost = výzkum (práce na dizertačním projektu a publikacích s ním spojených)

- **V rámci zaměstnaneckého statusu je zcela legitimní požadavek trávení určitého minimálního času na pracovišti** (je však třeba, aby doktorandi měli stejnou pracovní flexibilitu jako ostatní vědečtí pracovníci, nesmyslné a neefektivní požadovat po nich 40 hodin týdně na pracovišti – slepý prezenteismus)

Zaměstnanecký status

Knowledge Research Education Conference 2017

- **Motivace institucí průběžně sledovat pracovní progres doktoranda a snažit se, aby úspěšně dokončil výzkumný projekt** → odchod nemotivovaných a/nebo nekvalitních doktorandů, větší šance motivovaných doktorandů dokončit doktorát v řádné době

- Vyžaduje si dobře naplánované výzkumné projekty

  - školitel musí mít jasnou představu, co má kdy doktorand dělat, jak má postupovat (dobré i pro doktoranda – ví odkud kam jde, působí motivačně, možnost skončit za 3-4 roky)

Zaměstnanecký status

Knowledge Research Education Conference 2017

- **Motivace institucí nabírat doktorandy s větším rozmyslem**

→ méně doktorandů, ale kvalitnějších a s větším potenciálem a možností na dokončení, navíc v řádném termínu

→ větší atraktivita pro kvalitní uchazeče

- **Motivace institucí více sledovat, jaká témata/projekty se zpracovávají**

→ větší kvalita a relevance dizertačních projektů a následných publikací

Práva doktorandů-zaměstnanců

Knowledge Research Education Conference 2017

- **Stanovená minimální mzda**
- Pokud je hlavní povinností výzkum, měli by mít doktorandi možnost se mu věnovat nejméně na 0,5 úvazek (nejlépe 1,0) – **právo na čas plnit hlavní doktorandskou povinnost**
- **Právo věnovat se „jen“ výzkumu**
  - nebýt zatěžován nevýzkumnými povinnostmi typu povinné kurzy a státnice (potřeba novely VŠ zákona)
  - cílem doktorátu není obsáhnout soubornou oborovou odbornost (Bc. a Mgr. úroveň), nýbrž prokázat schopnost samostatné vědecké práce
  - Pedagogická činnost by měla být právo, ne povinnost (menšina doktorandů bude jednou působit na VŠ a učit)
  - pedagogická činnost = práce → právo na pracovní smlouvu a plat + právní ochranu vyučujících

Práva doktorandů-zaměstnanců

Knowledge Research Education Conference 2017

- **Jasné vymezení povinností** (nemožnost měnit povinnosti v průběhu doktorátu)
- **Sociální zabezpečení – pojištění** (důchod, mateřská, podpora v nezaměstnanosti)
- **Podpora ze sociálního fondu instituce** (školky, příspěvky na hlídání dětí, dotace na stravování)
- **(Nepovinné) vzdělávání** pro zaměstnance (př. projektový management)
- **Pracovní místo** (stůl, počítač, o které se nemusí doktorand dělit s dalšími 5 lidmi) – potřebné i pro začlenění do akademické komunity (podpora rozvoje profesní identity), motivace/možnost více času strávit na pracovišti
- **Právo využívat zařízení institucí jako ostatní vědečtí pracovníci** – např. zrušení jídelen „jen“ pro zaměstnance (nepodporuje vnímání doktorandů jako kolegů)
- **Administrativní podpora**

Kvalita doktorského studia

>30% studentů jde na doktorát protože neví co má dělat a chce si prodloužit mládí

Co je špatně na doktorském studiu v ČR?

Někde jsou doktorandi levná pracovní síla

Doktorské studium ≠ studium

8-9% doktorandů ukončí v řádné době studia

Řada doktorandů je následně s průběhem doktorského studia zklamána ať už z jakýchkoliv důvodů

↑ počet publikací není, ale zárukou kvality

Není jasná kariérní perspektivita

Nedostatečné vedení doktorandů – chyba fakult?!

Značný počet témat nepatří mezi vědecké témata

Ale ani výborný profil školitele ještě není zárukou. Např. doktorské studium může někdy ukončit doktorand z různých osobních důvodů a není to chyba školitele.
Zde doporučení kontaktovat jeho současné a bývalé absolventy PhD a informovat se o tom jak to chodí.

H-Index

Většina doktorandů si mylně myslí, že najde uplatnění na akademické půdě

Proč student nastoupí někde, kde mu dají 6,5 tis?

Pozor na publikace v predátorských časopisech, nebo takové články na kterých je neustále 10 autorů

Kvalita doktorského studia

Knowledge Research Education Conference 2017

PhD = akademický (vědecký) titul

Kde je problém?
Řada zájemců o doktorské studium netuší

- co od studia očekávat
- co jim má ve výsledku přinést
- kde najdou (v realitě) uplatnění
- chybí dostatek informací pro jejich rozhodování

Kvalita doktorského studia

Knowledge Research Education Conference 2017

Pro zájemce o doktorské studium chybí obecné informace

- o průběhu a významu doktorského studia
- podle jakých parametrů si zvolit školitele
- o kvalitě výzkumného pracoviště
- atd.

- Mezinárodní spolupráce
- Řešené projekty, granty
- Prestižní osobnosti (vědci)
- Kvalitní i excelentní publikace

Co je to excelentní věda?

Kvalita doktorského studia

Knowledge Research Education Conference 2017

Co pomůže pro výběr vhodného školitele

Transparentní veřejný profil školitele

- Celkový počet v současnosti vedených doktorandů
- Kolik jeho doktorandů dokončilo/nedokončilo
- Reference absolventů
- Významné vědecké výstupy (z poslední doby)
- Získané granty, projekty jako hlavní řešitel (z poslední doby)
- Mezinárodní spolupráce

Kvalita doktorského studia

Knowledge Research Education Conference 2017

Problém v ČR je ↑ (vysoká) závislost „doktorand – školitel“

tzv. tradiční „učňovský model“ doktorské programy nejsou strukturovány

Školitel se tím pádem jeví jako nejslabší článek v systému (na něm všechno stojí + ne vždy má dostatečnou podporu ze strany instituce)

Řešení

Instituce převezme ↑ zodpovědnost za průběh, realizaci a hodnocení doktorského studia

Kvalita doktorského studia

Knowledge Research Education Conference 2017

Jak zajistit ↑ kvalitu doktorského studia

Přísnější vstupní požadavky

- Školitel (každoroční zhodnocení kompetentnosti, úroveň angličtiny)
- Doktorand (motivace, předpoklady, vize uplatnění)

Kvalita doktorského studia

Knowledge Research Education Conference 2017

Jak zajistit ↑kvalitu doktorského studia

Průběžné hodnocení (před Oborovou Radou nebo externí komisí)

- Doktoranda - osobní a odborný rozvoj/progres dle karierního plánu + prezentace dosavadních výsledků
- Školitele → Posouzení relevance tématu, vedení doktoranda

Doporučení, feedback, návrh na změny

Kvalita doktorského studia

Knowledge Research Education Conference 2017

Co dále udělá instituce pro zlepšení kvality školitelů

- Metodická práce se školiteli, členy oborové rady (školení školitelů – jaká je jejich role, nové trendy - Open Science, sdílení dobré praxe)
- Podpora jejich zahraničních výjezdů
- Zajištění externích školitelů (konzultantů)

Kvalita doktorského studia

Knowledge Research Education Conference 2017

Co pomůže:

- Už na začátku mít jasně stanoveny **role, požadavky a povinnosti (doktorand – školitel – instituce)**
- Školitel musí být dobře připraven na svou roli školitele – vědět co se od něj očekává

Kvalita doktorského studia

Knowledge Research Education Conference 2017

Co pomůže:

- Vypracování podrobnějšího kariérního rozvojového plánu (flexibilní) s možností postupné specializace v průběhu studia

↓

Podle toho co je pro ně motivací (jejich cíl, co chtějí dělat)

↓

Dělat výzkum?

Dělat v laboratořích?

Manažer ve vědě?

Atd.

Doktorandi nemohou dělat vše, nejsou supermani

Je potřeba si ujasnit co děláme a proč

↓

Kam nasměřovat naše úsilí

Kvalita doktorského studia

Knowledge Research Education Conference 2017

Co pomůže:

- Průprava doktoranda na začátku doktorského studia
- **V dnešní době úspěšnost doktorandů nezáleží jen na jejich vědeckých znalostech**
- Metodika vědeckého publikování
- Vědecká integrita (etika publikování)
- Finanční gramotnost ve vědě a výzkumu
- Princip projektového řízení – příprava kvalitního textu
- Práce s informacemi
- Schopnost rychlého čtení
- Kritický přístup k problematice
- Atd.

Důležité
1/3 odborné znalosti
2/3 přenositelné znalosti/dovednosti

Kvalita doktorského studia

Knowledge Research Education Conference 2017

Co dále udělá instituce pro zlepšení kvality doktorského studia

- Kariérní a poradenské centrum
  - Zajištění podpory kariérního rozvoje (soft skills)
- Odborné vzdělávání
- Podpora interdisciplinarity
- Zamezení inbreedingu
- Podpora disertací v angličtině (vyšší míra internacionalizace české vědy)
- Zastoupení doktorandů v Oborových Radách
- Externí mentoring

Mobility doktorandů a mladých vědeckých pracovníků

Podpora mobilit
(zahraniční, národní, mezisektorové)

Knowledge Research Education Conference 2017

Překážky - Rigidita studijních plánů

- chybí prostor pro všechny typy mobilit,
- chybí flexibilita, studijní plány a povinnosti s nimi nepočítají
- (komplikace výjezdů, pokud doktorské studium obsahuje povinné kurzy – neuznávání kurzů ze zahraničí, nutnost dohánět po návratu – přidělávání si práce, oddalování obhajoby
- mobilita je brána jako nadstavba, ne součást studia
- komplikace výjezdů pokud mají doktorandi povinnost učit – nemá za ně kdo zaskočit
- někteří školitelé nechtějí doktoranda pustit)

Řešení

- zrušení povinných kurzů a povinnosti pedagogické činnosti

Podpora mobilit
(zahraniční, národní, mezisektorové)

Knowledge Research Education Conference 2017

Překážky - Nedostatečná informovanost a systémová/administrativní podpora

- informace jsou, ale roztříštěné, ne snadno dohledatelné
- doktorandi nevědí, kam se obrátit

Řešení

Zřízení oddělení/pracovní pozice na podporu mobility doktorandů a postdoků

- odlišení od agendy zahraničních oddělení – starají se o zahraniční studenty) pro všechny typy mobilit – bude zajišťovat i pomoc se sháněním financování na výjezd
- Informační systém – portál, kde by byly všechny informace na jednom místě (všechny nabídky + zkušenosti těch, co vyjeli)

Podpora mobilit
(zahraniční, národní, mezisektorové)

Knowledge Research Education Conference 2017

Překážky

- **Nedostatečná jazyková vybavenost pro vědeckou práci**

Řešení:

- kurzy akademické angličtiny a akademického psaní
- podpora získávání jazykových certifikátů potřebných pro výjezdy (TOEFL)
- standardním jazykem doktorských programů a dizertací Aj (kromě oborů, pro které jsou relevantní jiné jazyky)

Podpora mobilit
(zahraniční, národní, mezisektorové)

Knowledge Research Education Conference 2017

Překážky

- **Absence příležitostí mezisektorové mobility**

Řešení

- vytvořit Erasmus pro mezisektorovou a institucionální mobilitu (na národní úrovni)